

Föregripande, dimensionering och inriktning av utbildnings- och arbetskraftsbehoven

Den relativa nedgången i antalet för befolkningen i arbetsför ålder inverkar på folkhushållets tillväxtförutsättningar. I denna situation måste utbildningssystemet stöda arbetsmarknadens behov effektivare än förut. Med föregripande, dimensionering och inriktning av utbildningen går man in för att säkerställa, att de anslag som riktas till utbildningen används på ett sätt som motsvarar arbetslivets behov. De offentliga satsningarna på yrkesinriktad utbildning är ca 4,1 miljarder euro per år.

Den helhet som utgörs av föregripande, dimensionering och inriktning av utbildningen har inte en i lagar eller förordningar definierad författningsgrund. Syftet med revisionen var att klargöra, om föregripandet, dimensioneringen och inriktningen av utbildningen i övrigt utgör en sådan helhet, som har förutsättningar att svara mot arbetskraftsbehoven och de förändringar som sker i dem. Med revisionen frågades, om föregripandet, dimensioneringen och inriktningen har förutsättningar att fungera verkningsfullt. Föregripandet, dimensioneringen och inriktningen av utbildningen utgör inte en klar helhet eller systematik, och de har inte en i lagar eller förordningar definierad författningsgrund.

Behovet av att föregripa utbildningen är uppenbart, men enligt revisionen förekommer i definieringen av målsättningarna för föregripandet brister och motstridigheter: för de målsättningar som har uppställts för föregripandet har inte definierats en målsatt nivå, utan de är närmast en beskrivning av hurudant föregripandet är eller hurudant man önskar att det vore. Revisionsverket anser, att för föregripandet av utbildnings- och arbetskraftsbehoven bör uppställas entydigt definierade och mätbara målsättningar, för vilkas förverkligande har fastställts ansvariga aktörer. Hur målsättningarna uppnås bör också följas upp systematiskt och om det bör rapporteras på ett ändamålsenligt sätt.

Den helhet som bildas av det beslutsfattande som gäller föregripande och utbildningsplatser är enligt revisionen synnerligen oegnomskinlig. I det beslutsfattande som gäller dimensioneringen av utbildningsplatserna utnyttjas resultaten av föregripandet, men beslutsfattandet kan också basera sig på annan information eller antaganden. Det är också möjligt, att beslutsfattandet påverkas mera av andra samhälleliga eller regionala målsättningar än av behovet av att arbetskraft och utbildning ska mötas.

Det är således inte möjligt att fatta beslut om dimensionering och inriktning av utbildningen enbart på basis av föregripande beräkningar. För att utöka transparensen och begripligheten i förhållandet mellan föregripande och beslutsfattande vore det enligt revisionsverket ändå bra att i samband med beslutsfattandet motivera, på vilka omständigheter de fattade besluten bygger. Också uppföljningen av verksamheten efter beslutsfattandet i förhållande till föregripandets resultat och besluten om dimensionering borde enligt revisionsverket ökas.

Vid revisionen framgick, att föregripandet saknar tillräckliga kopplingar till styrningen: den riksomfattande styrningen av systemet för föregripande borde vara så pass centraliserad, att det föregripande som sker i centralförvaltningen har en direktare styrningsverkan än för närvarande på det föregripande som sker i regionerna och läroinrättningarna. För att göra koordineringen fastare är det nödvändigt att ytterligare stärka samarbetet både mellan olika enheter inom ministerierna och mellan olika ministerier. Revisionsverket anser även, att systemet med utbildningskommissioner bör utvärderas och utvecklas också efter den reform som gjorts från början av år 2011.

Revisionsverket anser att en strävan värd att stödas är att inkomstfinansieringens andel utökas i finansieringen av både yrkesläroinrättningar på andra stadiet, yrkeshögskolor och universitet. En finansiering som huvudsakligen bestäms på basis av antalet studerande uppmuntrar enligt revisionsverket inte läroinrättningarna till att samordna arbetskrafts- och utbildningsbehoven, utan kan tvärtom åstadkomma från statsfinansernas synpunkt skadlig överdimensionerad utbildning på branscher vilkas sysselsättningspotential är liten, och där de utexaminerade senare blir tvungna att söka sig till omskolning.

Utnyttjandet av informationen från föregripandet borde enligt revisionen underlättas exempelvis genom att informationen centraliseras till en databank som är lättare att använda än i dag. Informationens användbarhet och lättanvändlighet är väsentliga faktorer som stärker föregripandets verkningar, och de bör främjas genom att man ägnar uppmärksamhet i synnerhet åt att systematisera och analysera informationen. Att den information som alstras av Statistikcentralen är aktuell och tillräcklig bör tryggas.

En fungerande arbetsfördelning mellan föregripandet och beslutsfattandet styr inte av sig själv ungdomar och vuxna till sådana studier, där en examen kunde garantera en säker arbetsplats. Enligt revisionsverkets uppfattning förekommer betydande brister i studiehandledningen och yrkesvägledningen både i grundskolorna och gymnasierna. Grundskolorna och gymnasierna bör kunna erbjuda de unga realistisk och oavhängig information till stöd för de val som berör det kommande arbetslivet.